Problem patriotyzmu i walki narodowo wyzwoleńczej,
a nasz stosunek do ideałów i bohaterów tej epoki (romantyzm)

Romantyzm to prąd ideowy rozwijający się w Europie od czasów Rewolucji Francuskiej do połowy XIX w, a w niektórych krajach nieco dłużej, który odznaczał się zamiłowaniem do swobody, a przeciwstawiał klasycyzmowi. Romantyzm jednak najbardziej zaznaczył się w literaturze wnosząc do niej nowoczesność zarówno w treści jak i w stylu i w kompozycji utworu literackiego. Wykształcił nowe gatunki literackie, takie jak ballada, powieść poetycka i dramat romantyczny. Twórczość literatury poszczególnych romantyków wybitnie ukazuje wątek narodowy, gdyż odzwierciedla aktualne problemy i dążenia narodu wynikające z jego sytuacji polityczno- społecznej. Romantyzm polski rozwijał się w okresie niewoli narodowej i wzmożonego ucisku politycznego, dlatego jego naczelnym hasłem jest głęboki patriotyzm i ruch narodowo wyzwoleńczy. Literatura tego okresu głównie rozwijała się na emigracji, a w kraju jedynie w Konspiracji. Kwitła w tym okresie głównie poezja romantyczna, ale obok niej pojawiła się realistyczna powieść obyczajowa i komedia zbliżona do realizmu obyczajowego. A była to literatura niezwykle bogata, piękna i głęboka patriotyczna której naczelnym problemem był problem walki narodowo wyzwoleńczej Polaków, walki skazanego na nieszczęście narodu. Polscy romantycy rozsławili imię polski w świecie i mobilizowali naród do wielkich ofiar na rzecz ojczyzny. Można powiedzieć, że literatura romantyczna dzięki swej zawartości ideowej była i jest wielką szkołą patriotyzmu dla wielu młodych pokoleń. Godna uwagi jest zawartość ideowa, literatury rzeczywistej, która była wyrazicielka najgłębszych pragnień i dążeń narodu polskiego udręczonego niewolą i bliskiego wynarodowienia. Zawierała zachwyt nad pięknem przyrody ojczystej („Pan Tadeusz" A. Mickiewicza „Piosenka moja" C.K. Norwida. Odtwarzała obrazy martyrologii narodu polskiego (np. III cz. „Dziadów" A. Mickiewicza.) Mobilizowała do patriotycznych zrywów (np. „Konrad Wallenrod") do największych ofiar i poświęceń dla niej. W tym celu sięgała bardzo często do historii wskazując kokieterskie oceny, które mogły mobilizować naród do wielkich czynów (np. „Grób Agamemnona"). Dzięki zawartości tych wysoko humanistycznych idei poezja romantyczna ma znaczenie nie tylko patriotyczne ale i internacjonalistyczne. Poeci romantycy stworzyli wzory do naśladowania, nowy wzór obywatela- patrioty ceniącego miłość i wolność narodu i ojczyzny. W imię jej szczęścia ponosi największe ofiary, wyrzeka się szczęścia osobistego , rodzinnego. „Słodszy wyraz nad wszystko, wyraz miłości któremu, nie masz równego na ziemi oprócz wyrazu „ojczyzna"". Takie wzory do naśladowania poznajemy we wspomnianej powieści poetyckiej A. Mickiewicza „Konradzie Wallenrodzie" pozorowanej na dziele włoskiego polityka doby odrodzenia Machiavellego, który głosił, że tam gdzie idzie o życie lub śmierć Ojczyzny należy się chwytać każdego środka nawet najbardziej hańbiącego. Tak właśnie postępuje Konrad, który podobnie bezgranicznie poświęca się dla narodu i ojczyzny. Tytułowy bohater „Kordiana" J. Słowackiego Gustaw i młodzi spiskowcy III cz. „Dziadów" oraz bohater „Pana Tadeusza" A. Mickiewicza – Jacek Soplica warto jednak pamiętać, że był to szlachetny rewolucjonista, który działał w oderwaniu od ludu i dlatego był skazany na klęskę. Przez ukazanie takich bohaterów będących np. przywódcami powstania listopadowego rozprawiają pisarze romantyczni z przedstawicielami szlachty, którzy zajęli się osobistymi zachciankami, odsunęli na dalszy plan sprawę wolności ojczyzny. Zarzucają im niezdolność i brak odpowiedzialności za losy kraju. Ów bohater romantyczny przechodzi pod piórem naszych najsłynniejszych poetów drogę poważnej ewolucji. Z romantycznego kochanka(II cz. „Dziadów" przeradza się w patriotę i ofiarnego bojownika o sprawę narodową, zawsze jednak jest okryty tajemniczością rozdarty wewnętrznie pełen niepokoju, skłócony ze światem i gotowy na prometejską ofiarę, chce sam za naród przejąć cierpienie. „Jam milion, bo za miliony cierpię" – to jednak jest negatywne w jego postępowaniu, że działa samotnie i oddala chwilę zadania wrogowi decydującego ciosu (np. „Kordian"). Co prawda w drugiej fazie swej ewolucji dostrzega już rolę ludu i pragnie w powiązaniu z nim działać, ale te siły są jeszcze uśpione i w efekcie znowu sam na siebie przyjmuje ciężar walki (np. „Kordian") , natomiast Jacek Soplica nawet pragnie wzniecić powstanie na Litwie udziałem chłopów. Dowodzi to, że twórcy literatury romantycznej uzależniali już sprawę wyzwolenia ojczyzny od udziału w walce ludu, w którym dostrzegali siłę i najszlachetniejsze wartości. Poza tym wierzyli także w moralne odrodzenie szlachty (świadczy o tym przemiana duchowa Jacka Soplicy), że wyzbędzie się on swych wad i udźwignie ciężar walki. Jednakże nie rozumieli jeszcze sensu rewolucji i nie używali do niej ogółu narodu. Literatura romantyczna wyraźnie określa rolę

literatury w życiu narodu. Wskazuje, że powinna ona być siłą duchową narodu, pobudzać jego uczucia patriotyczne, zagrzewać do walki i podtrzymywać na duchu w chwilach załamania. Tę rolę poezji sprecyzował bardzo dokładnie A. Mickiewicz w „Konradzie Wallenrodzie' , postawił także bardzo wysokie wymagania przed poetą, któremu w owych latach przyznawano rolę wieszcza proroka służącego światu, twórczości narodowej i ojczyźnie. Taki wzór natchnionego wieszcza budzącego w sercach rodaków uczucia patriotyczne stworzył poeta w postaci Malbama. Tę rolę duchowego przywódcy narodu polskiego przypisano przede wszystkim A. Mickiewiczowi, a potem J. Słowackiemu. Wieszcze cechy przybiera też twórczość C.K. Norwida, która została doceniona i odkryta zupełnie niedawno. Literatura romantyczna posiada zatem ogromne wartości ideowe, które są źródłem naszej dumy narodowej. Źródłem siły duchowej narodu, umiłowaniem wolności i służby człowiekowi. Prostym a jednocześnie pełnym poetyckiego czaru słowem o miłości do ziemi ojczystej i walki za nią. W myśl hasła „wolność nie otrzymuje się lecz bierze się ją siłą". Dzisiaj patrząc na nią z dystansu czasu, domyślamy się, że może była ona zbyt rewolucyjna, widząc jedyną drogę w walce, było w niej zbyt mało dyplomacji. Za tym jej nieprzemijająca wartość tkwi w tym, że stale zwraca nasze myśli ku ojczyźnie ucząc, że jest to rzecz bezcenna, święta której należy służyć swym życiem, że należy poświęcić dla niej swe siły, młodzieńczy zapał. Życie należy podporządkować dobru ogólnemu. Literatura romantyczna kształtuje charakter młodego czytelnika, uczy go solidarności i współodpowiedzialności. Za losy i szczęście ogółu w myśl Mickiewiczowskiej ody „Razem młodzi przyjaciele, w szczęściu wszystkiego są wszystkich cele" Dzięki swej patriotycznej treści krzepiła Polaków na duchu w wyjątkowo trudnych okresach naszych dziejów, ratowała ich przed wynarodowieniem, „ i stawała się natchnieniem dla następnych pokoleń".